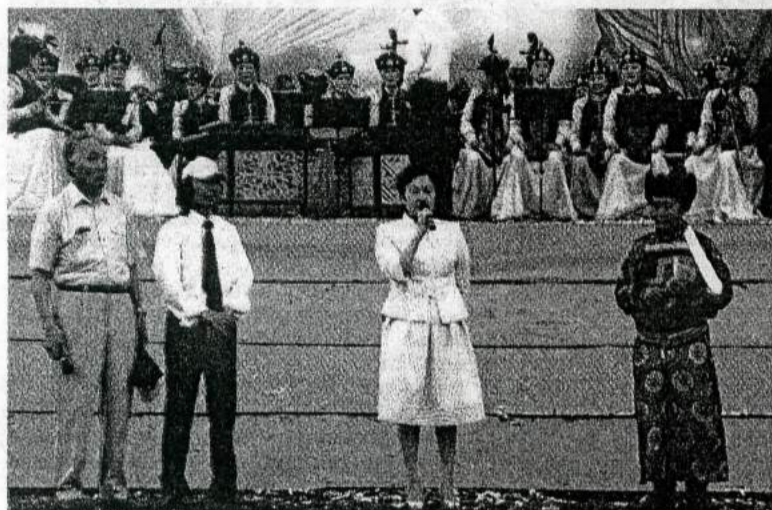

«ТОХОМОЙ ШЭНЭЭН ГАЗАРТА ТОЙРОН БАЙЖА ХАТАРАЯ...»

Буряад (мж 03.07.08)

В.Д.Таханов, Д.Ж.Бадлуев, Ю.С.Ангаева, Г.Н.Гунзынов

Н.А.Степанова, С.Кобелла, Г.Н.Гунзынов

Ешин-Хорло Гомбоин

Цындема Базаровна амаршална («Урьял» ансамбль)

Июнийн 27-до үдэшин 18 сагнаа «Священный дух Байкала» гэгэн соёлой мега-проектын, мүн «Венок дружбы» гэгэн Азийн болон Номгон далайн арадуудай хатарай уласхоорондын ээлжээтэ фестивалиин бэлүүлгэтэй дашарамдуулагдаһан, «Алтаргана» гэгэн VIII буряадуудай уласхоорондын үндэһэн фестивальда зориулагдаһан «Ёохорой хүни» гэгэн уласхоорондын фестиваль Забайкалийн арадуудай Этнографическа музейн үүдэнһээ холо бэшэ байгуулагдаһан тайзанай урда анха түрүүшынхие эмхидхэгдэһэн байна. «Ёохорой наада наада, хатарая» гэгэн урьял үгэнүүдые тус концертые-фестивалиин наадые шадамар бэрхээр хүтэлһэн республикын арадай артист, Монголой соёлой отличник Гүнзэн-Норбо Гунзынов хэлэжэ, ёохорой дүхэригтэ РЦНТ-гэй «Ольхон» гэгэн фольклорно ансамблие уриба.

2001 ондо бии болоһон ансамбль тухайгаа, Ёрдын нааданай дипломдо, «Салют, Победа!» (Москва), бусад уласхоорондын, бүхэроссин фестивальнуудта илаһан, Үнгэрэһэй хургуулийн 100 жэлдэ хабаадаһан тухайгаа элүүрье хамгаалгын габыяата хүдэлмэрилэгшэ Л.Е.Маланова хөөрөбэ.

«Ольхон» ансамблиин эхинһээ ябадаг, дуулаха, ёохорлохо дуратай Ольга Дулбаева, Ольга Омбоева, Серафима Булгатова, Варвара Тарнуева гэгшэд эдэбхитэй гэгшүүднэй. 18 янзын ёохор хатардагбди, һэеи даралгын, загаһашадые үдэшэлгын, түрэ хуримай ёһо заншал харуулагдабди. Түрүүшынгээ хүтэлбэрилэгшэ, Россин соёлой габыяата хүдэлмэрилэгшэ Виктория Владимировна Абгалдаевагай ударидалга дор 2 жэлэй туршада олон ёохорто хураабди, досоогоо һанан, баясан, дурсан ябадагбди, мүнөө «Алтаргана-2008» гэгэн һайндэртэ бэлдэжэ байнабди», - гэжэ Лариса Егоровна хөөрөбэ. «Ольхон дайда һайхан даа, урбалдан хатарая, өөрынхээрээ зугаалая» гэжэ Андрей хабаадагша түрүүтэй «ойхонойхид» хатарба, гоёор дуулаба.

Уласхоорондын, бүхэроссин конкурс, фестивальнуудай лауреат оло дахин болоһон «Урьял» (РЦНТ) гэгэн фольклорно ансамблиинхид уран бэлигээ харуулба, «Ягаруухай», бусад ёохор харагшадай анхаралда дурадхаба:

Аяарай, хухаарай

ягаруухайл даа,
болихоёо болиһон ёохорнай даа...»

Цындема Базаровна, Светлана Константиновна, Зинаида Цындежаповна болон бусад бэлэг дуунуудаа, үрээл үгэнүүдээ эндэ суглааргадга зориулан байна.

Дээдэ-Ивалгын «Үүрэй солбон» (хүтэлбэрилэгшэнь Д.Д.Б.Базаров) гэгэн залуушуу-

лай ансамбль Владимирта лауреат, «Эхо Сибири», «Алтаргана-2006» гэгэн фестивальнуудта илаа, эндэ бэрхээр хатарая.

Һүр жабхаланта хүгжэм зэдэлжэ, тайзан дээрэ һууһан Ч.Павловай нэрэмжэтэ буряад хүгжэмэй инструментүүдэй оркестрэйхид «Байгал» театрайнгаа концерт эхилбэ. «Хүнэй элшэ хүсэ нэмээдэг, нэгдүүлдэг, элдэб үетэнэй зүрхэ сэдхэл холбодог ёохорой хатарай хүнийн фестиваль анха түрүүшынхие эмхидхэгдэһэн дэнь баяртайбди, булганда амжалта хүсэнэб. Урагшаа харгыгаар дабшыш, фестиваль! Буряад орон соогоо булта хүгжэн һалбархамнай болтогой» гэгэн амаршалгын үгэнүүдые республикын соёлой министр Ю.С.Ангаева бүхы зондо, айлашадга хүргэһэн байна.

Анха түрүүшынхие үнгэргэгдэжэ байһан «Ночь ёхора» гэгэн уласхоорондын фестивалие республикын Соёлой министерство, «Байгал» театр эмхидхэн байгуулагда боллоо. «Буряад заншалаа, ёохороо, дуугаа, түрэлхэлээ хүдөөдэшые, хотодошые мартажа, гансал тайзан дээрэ харуулдаг болоһоннай голхормоор. Тиймэһээ жэл бүри энэ фестивалие заншалта болгоһоннай. Жэл бүри сугларжа, ёохор наадага үргэжэ, хүгжөөжэ булта байхамнай болтогой» гэгэн үрээл үгэнүүдые «Байгал» театрай уран һайханай хүтэлбэрилэгшэ, ударидагша, Россин Правительствын шанда хүртэһэн Д.Ж.Бадлуев булганда дамжуулаа.

Этническэ Буряадай нютаг нютагуудай эблэлэй түрүүлэгшэ В.Д.Таханов үгэ хэлэхэдэ, анхан горсадга Хэжэнгэ, Хорин, бусад нютагуудай ёохорой хатарнууд зэдэлдэг һэн, урдань эжынэр, таабайнар нара гаратар хатардаг һэн, тиймэһээ олоороо ёохорлохо газар олохо ёһотойбди, залуушуулаа архи тамхинһаань холодуулжа, няд байсар, үүр сайтар ёохорложо байял, Сурхарбанаа дэмжээл гэжэ тэмдэглэһэн, эндэ суглааргашадые урьалһан байна.

Бэлигтэй дирижёр, тус оркестрые хүтэлэгшэ республикын искусствын габыяата ажал ябуулагша Жаргал Токтоновой ударидалга дор Наранбаатарай «Талын аялгы» оркестрэй хүгжэмшэд гүйсэхэбэ, залуу дуушан Татьяна Мункьева «Талаар, талаар...» гэгэн урданай уянгата, огсом аялгатай «Таригын дууе» дуулаба.

Мэдээжэ дуушад Хажидма Аюржанаева, Цыпилма Аюшеева, Ешин-Хорло Гомбоин, Галина Бадлуева, Цэдэб Банчикова гэгшэдэй гоёор дуулаха үедэ фольклорно ансамбльнууд тайзанай урда ёохорложо байгаа һэн. Хүхэ хотын (Хитад) консерваториие дүүргэһэн, Шэнэхэһэй Дондог дуушан ехэ зохидоор дуулаа.

Бэлигтэй гэр бүлынхидые, Сэсэг, Болот Сандиповтание («Хаанаһинайл ааб» гэгэн дуун) шагнагшад халуун алыга ташалгаар утгаһан байна:

... Бууралхан аба эжын үлгы юм даа,
Бултанай жаргахал нютаг юм даа.

БГУ-да Амстердамһаа багшалхаа ерэхэн Цецилия журналист Юханес ахатаяа эндэ суглааргашадые амаршалаа, һайхан байгааһаа гамнахыемнай урялаа. Суута дуушад болоһон Бадма-Ханда Аюшеева, Дарима Дугданова гэгшэдые фестивалда ерэхэн зон хани халуунаар утгаба.

Хүгжэмэй колледжын «Жэргэмэл» (хүтэлбэрилэгшэнь республикын арадай артистка Е.Х.Б.Гомбоин) гэгэн оюутадай фольклорно ансамбль бэрхээр хатарая. Ивалгын, Түнхэнэй, Захааминай, бусад аймагуудай ансамбльнууд бэлиг шадабаряа туршалсаба.

ВСГАКИ-гай ректор Р.И.Пшеничникова, бэлигтэй багшанар, балетмейстернүүд, жорин гошүүд В.Н.Николаев (Москва), А.В.Фокин (Санкт-Петербург), мэдээжэ удаган, багша Н.А.Степанова, Италиһаа ерэхэн С.Кобелла гэгшэд фестивалда хабаадагшадые, айлашадые, харагшадые амаршалба, «Хүн бүхэн өөрынгөө зохёохы шадабари бэлүүлхэтнай болтогой» гэгэн үрээл тогтообо. Суг үнгэргэжэ байһан хатарай һайндэрнүүд, фестивальнууд ехэ удхатай гэжэ Р.И.Пшеничникова тэмдэглэе.

«Священный дух Байкала» гэгэн уласхоорондын этническэ фестивалиин айлашад - Мадэ Гендэр-Даланг Рака һамгангайа (Бали ольтирог) бэрхээр хатарая. Һүнийн харанхы, одо мүшэдэй яалзатар дуу хатар харуулагдаа, ёохорой дүхэригтэ уригдаһан зон хатаржа хураа, мүрысөө, эрхимүүдтэнь сайн сервисүүд, хонин бэлэгүүд барюулагдаа.

Түрүүшын һуурида «Ольхон» ансамбль, удаадахи һууринуудые түнхэнэйхид, заххаамнайхид, мүн «Урьялайхид» эзэлэе, хун сагаан хонин бэлэгүүдтэ хүртөө. Бидэшые хамтын ёохорой дүхэригтэ нангин түүдэг тойрон хатаряабди, жэл бүри үнгэргэгдэхэ «Ёохорой хүнийн» заншалта болоһон фестивалда хабаадаха ханаатайбди:

Тохомой шэнээн газарта
Тойрон байжа хатарая.

Толгой дээрэхи гоёолтоо

Хангир янгир хатарая.

Айдуусай жороолоо,

Айдуусай һайбарлаа...

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: «Ёохорой хүни» гэгэн уласхоорондын түрүүшын фестивалиин үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ фото.